

Романюк Павло Віталійович

НЮУ імені Ярослава Мудрого,

асистент кафедри конституційного права України

ДЕЯКІ ПИТАННЯ НЕСУМІСНОСТІ

ПРЕДСТАВНИЦЬКОГО МАНДАТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Важливою конституційно-правовою засадою в процесі забезпечення незалежності Президента України є принцип несумісності мандату глави держави, що відповідно до положень частини 4 статті 103 Конститу-

ції України полягає у неможливості Президентом України мати іншого представницького мандата, обіймати посаду в органах державної влади або в об'єднаннях громадян, а також займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю чи входити до складу керівного органу або наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку. Цікавим є той факт, що проект Конституції України 1992 року містив положення щодо дострокового припинення повноважень Президента в разі порушення даного принципу.

Однак, чинна Конституція поряд з закріпленою нормою-заборонаю суміщення Президентом визначених Конституцією видів діяльності не містить конституційно-правової санкції в разі її порушення, перетворюючи її на норму-фікцію, дотримання якої залежить виключно від волі глави держави. Виходячи з того, що це положення є конституційною вимогою, недотримання якої порушує прийняту Президентом України присягу, тому вбачається можливим усунення цієї прогалини шляхом доповнення ст. 108 на рівні додаткової підстави дострокового припинення повноважень або ст. 111 Конституції України на рівні підстави застосування процедури імпічменту. Щодо доповнення останнього конституційного положення, враховуючи політичні «торги», які відбувалися в процесі розробки і прийняття Конституції України процедура імпічменту є надмірно ускладненою, що по суті унеможлиблює її застосування на практиці.

В цьому аспекті серед вчених пропонувалось спростити конституційну процедуру імпічменту. Зокрема, В. Колюх пропонував уточнити підстави, зменшити кількість голосів при прийнятті рішення до 2/3 від конституційного складу, скасувати положення щодо спеціального прокурора й спеціальних слідчих, які мають включатися до складу тимчасової слідчої комісії, доповнити статтю 111 Конституції України положенням про те, що в разі усунення Президента з поста в порядку імпічменту він несе юридичну відповідальність за законодавством України (тобто як звичайний громадянин). Крім того він вважає, що встановлена Конституцією України процедура імпічменту Президента досить докладно конкретизована в Законі «Про Регламент Верховної Ради України» від 10 лютого 2010 року (ст. 171–188) і тому не має потреби у прийнятті спеціального закону.

Також достатньо цікавою є конституційна практика застосування процедури імпічменту в Литві. Слід сказати, що, відповідно до Конституції Литви, підставою імпічменту Президента є грубе порушення Конституції або порушення присяги, а також виявлення факту вчинення злочину (ст. 74). У самій процедурі задіяні — Сейм, що ухвалює рішення про відсторонення глави держави від займаної посади не менш як 3/5 голосів своїх членів

та Конституційний Суд, якому належить правомочність встановлювати факт порушення Конституції чи присяги. Досліджуючи литовський досвід, слід згадати справу про імпічмент колишнього Президента Литви в 2002 році, коли здійнявся скандал щодо неправомірного надання Р. Паксасом громадянину Російської Федерації Ю. Борисову громадянства, результатом чого і став імпічмент глави держави. В основу цієї справи і було покладено грубе порушення Конституції та порушення присяги Президентом. Позиція Суду полягала у тому, що виключно орган конституційного контролю може вирішувати питання про те, чи порушив Президент Республіки присягу, Конституцію і чи є це порушення грубим, тобто парламент не може вирішувати спір про право.

З огляду на це, конституційна практика Литви демонструє приклад, який може бути предметом роздумів задля імплементації в українське законодавство.

Враховуючи вищезазначене, слід погодитись зі сформульованими на основі системного аналізу світової конституційної практики висновками-рекомендаціями Ю. Г. Барабаша щодо реформування інституту імпічменту в Україні, а саме:

- 1) підстава імпічменту так як і мандат Президента обов'язково має бути пов'язана з інститутом довіри, яка висловлюється главі держави при його обранні, формулювання якої має носити характер серйозного політико-правового проступку (наприклад, порушення Конституції, присяги, вчинення злочину) і вказувати на те, що своїми діями Президент завдав шкоди авторитету публічної влади;
- 2) імпічмент має бути справжнім засобом попередження (врегулювання) державно-правових конфліктів, а тому рішення про усунення Президента з поста має ухвалювати орган, який також, як і глава держави, повинен мати демократичну легітимність, тобто парламент.

З огляду на це, доповнення застосування процедури імпічменту або розширення переліку інших підстав дострокового припинення повноважень глави держави такою підставою як порушення присяги може бути виправданим. Попри це, процедура притягнення до конституційної відповідальності за порушення вимог несумісності (тобто присяги) Президентом України потребує визначення чітких строків для усунення цих порушень та суб'єкта наділеного правомочністю щодо встановлення факту порушення (на основі литовського досвіду ним може бути Конституційний Суд України). Окрім того, беззаперечно резолюцію з приводу усунення Президента з поста, як зазначено у висновках-рекомендаціях, має ухвалювати орган, який аналогічно главі держави легітимізується народом, а саме парламент.